

Warszawa, dnia 22 marca 2013 r.

RPO-723342-VII-720.6/13/MK

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Pomieszczeń dla Osób
Zatrzymanych Komendy Powiatowej Policji w Kościanie

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 6 lutego 2013 r., do Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych Komendy Powiatowej Policji w Kościanie (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji), Małgorzata Molak (pedagog resocjalizacyjny), Wojciech Sadownik oraz Marcin Kusy (prawnicy).

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby przedstawionej przez mł. insp. Tomasza Toporka - I Zastępcę Komendanta Powiatowej Policji w Kościanie,

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych,
- przeprowadzeniu indywidualnych rozmów z osobami zatrzymanymi,
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: Regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, książką wizyt lekarskich, książkami przebiegu służby, wybranymi protokołami zatrzymań, kwitami depozytowymi oraz kartą zapoznania z regulaminem.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali Zastępcę Komendanta oraz Naczelnika Wydziału Prewencji o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: zestawienie liczbowe osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w jednostkach organizacyjnych Policji w 2012 r. i w 2013 r. (do dnia 31 stycznia), protokół komisji do spraw oceny warunków technicznych i wyposażenia PdOZ, z przeprowadzonej kontroli w dniu 30 października 2012 r., sprawozdanie z wizytacji PdOZ przeprowadzonej w dniu 22 listopada 2012 r. przez sędziego penitencjarnego Sądu Okręgowego w Poznaniu, świadectwa wzorcowania alkometru oraz wybrany zapis monitoringu wizyjnego z pobytu osób zatrzymanych w Izbie.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Od 16 stycznia 2013 r. osoby nietrzeźwe nie ponoszą kosztów za pobyt w Izbie. Sytuacja ta jest chwilowa i wynika ze zmiany wysokości tej opłaty, która nie została jeszcze ustalona przez Komendanta Wojewódzkiego Policji.

Z otrzymanych informacji wynika, iż w 2012 r. w Izbie zatrzymano 621 osób, z czego 279 stanowiły osoby doprowadzone do wytrzeźwienia, zaś w styczniu 2013 r. w PdOZ przebywało 41 zatrzymanych, w tym 16 osób nietrzeźwych.

Analiza protokołów zatrzymania wykazała pojedyncze przypadki niedołączenia do nich wydruków z alkomatów w przypadku zatrzymania osoby nietrzeźwej. Nadto, jeden z protokołów (p. Wojciech Poprawa zatrzymany w dniu 1 stycznia 2013 r.) nie miał dołączonego nakazu zwolnienia/przekazania zatrzymanego.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

Zgodnie z wyjaśnieniami funkcjonariusza Policji pełniącego dyżur w PdOZ, kontrola osobista zatrzymanych odbywa się w pomieszczeniu, w którym dokonuje się wszystkich czynności administracyjnych związanych z przyjęciem. Przeszukania umieszczanych w jednostce kobiet dokonują funkcjonariuszki Policji z innych wydziałów, pełniące dyżury w danym dniu w Komendzie.

W wyniku analizy księgi przebiegu służby przedstawiciele Mechanizmu uznali, że zapisy w niej zawarte świadczą o przeprowadzaniu osobistych kontroli cel (w porze nocnej co godzinę, a za dnia co pół godziny), regularnym wydawaniu posiłków o określonych godzinach i umożliwianiu wyjść zatrzymanym do łazienki. Jednak analiza zapisu obrazu z monitoringu nie potwierdziła faktu dokonywania kontroli cel, zarówno w sposób bezpośredni, jak i bieżący przez wizjer w drzwiach. **W związku z czym należy stwierdzić, iż funkcjonariusz Policji pełniący służbę w PdOZ w dniu 6 lutego 2013 r., w godzinach 4⁰⁰ – 8⁰⁰ nie wykonał ciążących na nim obowiązków, o których mowa w §12 Zarządzenia Nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.** W związku z powyższym, zdaniem Mechanizmu, postępowanie funkcjonariusza Policji stanowi naruszenie dyscypliny służbowej. Mając również na względzie fakt, że Mechanizm wystąpił tylko o wybrane losowo zapisy z monitoringu, w ocenie KMP należy przeprowadzić kompleksową kontrolę, mającą na celu sprawdzenie, czy pozostałe adnotacje w książkach przebiegu służby w PdOZ są zgodne z rzeczywistością.

W okresie od dwóch lat do dnia wizytacji w Izbie nie odnotowano wydarzeń nadzwyczajnych. Nie odnotowano też żadnych postępowań dyscyplinarnych, karnych

lub cywilnych prowadzonych przeciwko PdOZ i pełniącym służbę w Izbie funkcjonariuszom Policji.

Osoby zatrzymane, z którymi przedstawiciele KMP przeprowadzili indywidualne rozmowy nie zgłaszały uwag odnośnie traktowania ich przez funkcjonariuszy Policji.

4. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu poddawane są wszystkie osoby nietrzeźwe, natomiast pozostałe tylko wówczas, gdy jest taka potrzeba lub zatrzymany tego żąda.

Badania lekarskie przed przyjęciem do Izby odbywają się w szpitalu. Lekarz po badaniu wydaje zaświadczenie zezwalające na przebywanie danej osoby w PdOZ. Zaświadczenie to dołączane jest do protokołu zatrzymania.

W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie lub gdy zatrzymany żąda badania lekarskiego do jednostki wzywane jest pogotowie ratunkowe. Jeśli na podstawie wywiadu/badania lekarz stwierdzi, iż konieczne jest przeprowadzenie specjalistycznych badań, osobę zatrzymaną przewozi się do szpitala. Lekarz ponownie wydaje zaświadczenie o braku przeciwwskazań do dalszego przebywania w Izbie lub następuje zwolnienie zatrzymanego z PdOZ ze względu na stan zdrowia.

Wszelkie kwestie dotyczące realizacji prawa zatrzymanych do ochrony zdrowia odnotowywane są w następujących dokumentach: w książce przebiegu służby, książce wizyt lekarskich oraz protokołach zatrzymania wraz z zaświadczeniami o braku przeciwwskazań do przebywania w PdOZ.

5. Personel

12-godzinny dyżur w Izbie pełniony jest przez jednego funkcjonariusza Policji. Zgodnie z § 2 ust. 2 zarządzenia nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w *sprawie metod i form wykonywania zadań pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia*, kierownik jednostki organizuje służbę w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant. Zdaniem Mechanizmu przepis ten nie może być podstawą do decyzji o

jednoosobowej obsadzie w wizytowanym PdOZ z wyjątkiem nadzwyczajnych sytuacji.

KMP zwraca uwagę, że uznanie, iż w PdOZ, na jednej zmianie może dyżurować jeden funkcjonariusz, jest obarczone ryzykiem, że w Izbie dojdzie do niepożądanego zdarzenia. Funkcjonariusz Policji wykonując pewne czynności służbowe, np. przyjmując zatrzymanego, jednocześnie nie będzie w stanie zauważyć wypadku, do którego może dojść w jednym z pokoi, które wprawdzie są monitorowane, ale obraz widoczny jest jedynie z pomieszczenia dyżurki usytuowanego w innym miejscu. Jednocześnie może dochodzić do ograniczenia uprawnień zatrzymanych i ich niewłaściwego traktowania, gdyż dyżurująca w PdOZ osoba nie jest w stanie jednocześnie zająć się kilkoma różnymi sprawami i przeprowadzać czynności równie szybko, jakby były one prowadzone z udziałem przynajmniej dwóch osób. W opisanej sytuacji istnieje ryzyko, że osoby umieszczone w PdOZ będą np. oczekiwać zbyt długo na skorzystanie z toalety czy formalne zwolnienie z pomieszczenia, a osobom palącym w ogóle uniemożliwi się palenie, gdyż będzie to kolidować z innymi, ważnymi czynnościami dyżurującego funkcjonariusza Policji.

Zgodnie z uzyskanymi informacjami, w 2012 r. na terenie Komendy zorganizowane zostało szkolenie zawodowe dla policjantów na temat przepisów dotyczących służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych. Z uwagi na fakt, iż praca funkcjonariuszy Policji pełniących dyżur w PdOZ wymaga od nich nie tylko wiedzy merytorycznej, ale także wysokiego poziomu kompetencji interpersonalnych, nie ulega wątpliwości, że pogłębianie wiedzy w obszarze metod i form pełnienia służby w pomieszczeniach jest niewystarczające. Zgodnie bowiem z rekomendacją zawartą w § 60 Drugiego Raportu Generalnego Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) [CPT/Inf (92)3]: *(...) zdolność do komunikacji interpersonalnej powinna stanowić najważniejszy czynnik w procesie rekrutacji personelu służb egzekwujących przestrzeganie prawa oraz podczas szkolenia powinien zostać położony znaczny nacisk na rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej opartych na szacunku dla godności ludzkiej. Posiadanie takich umiejętności często umożliwia*

funkcjonariuszowi policji lub służb więziennych rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby stać się przyczynkiem do wybuchu przemocy, zaś bardziej ogólnie prowadzi do obniżenia napięcia oraz podniesienia jakości życia w policji oraz zakładach więziennictwa, co przynosi korzyść wszystkim osobom zainteresowanym. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.

W związku z powyższym, w ocenie KMP ofertę szkoleniową należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak, aby personel Izby wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak udzielać pierwszej pomocy osobom w różnym stanie fizycznym czy psychicznym, jak radzić sobie ze stresem i agresją etc.

6. Prawo do informacji

Zgodnie z § 1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r. poz. 638) każda osoba przyjmowana do Izby w potwierdza zapoznanie się z regulaminem, poprzez złożenie podpisu w karcie zapoznania z regulaminem pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Jednakże, treść Regulaminu została udostępniona zatrzymanym poprzez wywieszenie na oknach pokoi, co być może uniemożliwia ich zniszczenie, jednakże bardzo utrudnia jego odczytanie ze względu na odległość, kraty oraz małą czcionkę. Oprócz tego, w pomieszczeniach nie było wykazu adresów instytucji stojących na straży praw człowieka, na co zwrócił też uwagę sędzia penitencjarny podczas wizytacji przeprowadzonej w dniu 22 listopada 2012 r. Tymczasem zgodnie z §16 pkt 2 wyżej wymienionego rozporządzenia *kopię regulaminu, o którym mowa w ust. 1,*

oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w sposób uniemożliwiający ich zniszczenie lub dokonanie przy ich pomocy zamachu na zdrowie człowieka. W związku z powyższym Mechanizm zaleca prawidłowe realizowanie wskazanego przepisu rozporządzenia i wywieszenie Regulaminu oraz adresów instytucji stojących na straży praw człowieka w pokojach dla osób zatrzymanych, w takim miejscu aby zatrzymani nie mieli trudności z odczytaniem ich treści. Podczas rozmowy podsumowującej dokonane czynności, Naczelnik Wydziału Prewencji, zaproponował rozwiązanie polegające na umieszczeniu ich treści w pleksie przymocowanej do ściany.

Krajowy Mechanizm Prewencji ustalił, iż funkcjonariusze Policji informują o fakcie zatrzymania wskazane przez zatrzymanych osoby trzecie, każdorazowo gdy zatrzymani zgłoszą takie żądanie. Jednakże, zgodnie z przytoczonym wyżej „Zbiorem zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia” *niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana (Zasada 16.1)*. W związku z powyższym, w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

7. Warunki bytowe

Wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wyposażone zostały w jednakowy sposób. W każdym znajdują się drewniane podesty do spania oraz ławy. Zatrzymani mają zapewnioną właściwą temperaturę i oświetlenie odpowiednie do czytania i pisania. W pomieszczeniach działała sprawna wentylacja grawitacyjna. Jednakże, jak wynika z protokołu komisji

do spraw oceny warunków technicznych i wyposażenia PdOZ okna pokoi dla zatrzymanych mają za małą powierzchnie, w związku z czym komisja zaleciła zniwelowanie tych niezgodności techniczno – budowlanych przy najbliższej modernizacji budynku KPP.

W Izbie funkcjonuje monitoring (we wszystkich pokojach dla zatrzymanych i korytarzu), którego podgląd dostępny jest na ekranie w dyżurce, w miejscu niedostępnym dla osób trzecich.

Depozyt osób zatrzymanych przechowywany jest w szafkach, znajdujących się w wydzielonym pomieszczeniu. Dwie szafki przeznaczono na depozyt osób chorych zakaźnie.

Szczególnie niepokojące wnioski należy wysnuć po przeprowadzeniu oglądu magazynu bielizny pościelowej. Zgodnie z postanowieniem § 10 rozporządzenia w magazynie bielizny pościelowej wyodrębnia się części przeznaczone do przechowywania: czystej bielizny pościelowej, brudnej bielizny pościelowej. W znajdującym się na terenie PdOZ magazynie bielizny pościelowej nie zostały wyodrębnione osobno miejsca przeznaczone na czystą i brudną bieliznę pościelową. Co więcej, panował tam taki bałagan, iż funkcjonariusz pełniący dyżur w PdOZ nie był w stanie jednoznacznie wskazać spośród wszystkich znajdujących się w pomieszczeniu poduszek, tych które należy uznać za czyste i potencjalnie gotowe do przekazania osobie zatrzymanej.

Pokój sanitarny przeznaczony dla zatrzymanych wyposażono w dwie kabiny w-c, umywalkę oraz prysznic, urządzono go w sposób zapewniający intymność korzystającym z nich. W łazience dostępne było mydło oraz papier toaletowy, brakowało jednakże ręczników, których nie było również w magazynie.

Badanie alkometem osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia odbywa się w dyżurce funkcjonariusza pełniącego służbę w Izbie. Jak zauważono podczas oglądu Izby, każdej badanej osobie wydawane są plastikowe, jednorazowe ustniki. Jednakże nie są one zmieniane po każdym użyciu, gdyż każdy z nietrzeźwych używa jeden ustnik przez cały pobyt w PdOZ. Krajowy Mechanizm Prewencji zwraca uwagę, iż ustniki alkometu są **jednorazowego użytku** i nie mogą być używane kilkakrotnie nawet przez tę samą osobę.

Wszystkie posiłki dla zatrzymanych przygotowuje podmiot zewnętrzny. Dostarczane są w jednorazowych, utrzymujących ciepło opakowaniach. Funkcjonariusz Policji pełniący służbę w PdOZ podał, że zatrzymani dostają do picia herbatę lub przegotowaną wodę. Z rozmowy z osobami zatrzymanymi wynika, że po umieszczeniu w Izbie został im podany posiłek i nie sygnalizowali zastrzeżeń w tym zakresie.

Na terenie PdOZ nie wyznaczono miejsca przeznaczonego do używania wyrobów tytoniowych. Z zebranych informacji wynika, że dotychczasowa praktyka polega na tym, że osoby zatrzymane lub doprowadzone w celu wytrzeźwienia używają wyrobów tytoniowych w pokojach sanitarnych, które następnie są intensywnie wietrzone. Należy zauważyć, że brak wyszczególnionego w celu używania wyrobów tytoniowych miejsca lub pokoi dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia potencjalnie naraża osoby niepalące na korzystanie z zadymionego lub chłodnego sanitariatu.

Izba nie jest dostosowana do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. W związku z faktem, że do PdOZ w każdej chwili może zostać osadzona osoba z niepełnosprawnością ruchową, KMP rekomenduje dostosowanie sanitariatów Izby oraz przynajmniej jednego pokoju do potrzeb osób, które nie będą w stanie samodzielnie się poruszać bez odpowiednich udogodnień.

Ponadto, w Izbie wydzielony został pokój do przygotowywania posiłków.

W dniu wizytacji na terenie PdOZ nie było dostępnych dla zatrzymanych czasopism i prasy. KMP zaleca przeznaczenie środków finansowych na zakup gazet do PdOZ.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca:

1. przeprowadzanie kontroli zachowania osób zatrzymanych zgodnie z Zarządzeniem Nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach

- przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;
2. przeprowadzenie kontroli wewnętrznej, mającej na celu sprawdzenie, czy adnotacje w książkach przebiegu służby w PdOZ są zgodne z rzeczywistością;
  3. zmianę miejsca wywieszenia Regulaminu pobytu osób zatrzymanych wraz z adresami instytucji, stojących na straży praw człowieka;
  4. zwiększenie liczby funkcjonariuszy podczas dyżuru;
  5. uporządkowanie magazynu bielizny pościelowej;
  6. zorganizowanie szkoleń dla funkcjonariuszy Policji z zakresu udzielania pierwszej pomocy, radzenia sobie ze stresem, umiejętności interpersonalnych itp.;
  7. jednorazowe używanie ustników do alkotestu;
  8. zaopatrzenie PdOZ w prasę dla zatrzymanych oraz ręczniki;
  9. rozważenie wprowadzenia możliwych udogodnień dla osób z niepełnosprawnością i osób starszych;
  10. podjęcie działań zmierzających do wyznaczenie miejsca, z którego mogliby korzystać pałacy zatrzymani bez szkody dla osób niepałających.